

114164

Et 15 - års jubileum

Den ~~15~~ 17. november 1956 ^{Var det} kunne man ~~om noen~~
~~hadde smittet det, hva åpenbart ingen gjende ha~~
~~feiret et 15-årsjubileum. Det var nemlig~~
~~den dagen~~ nøyaktig 15 år siden direktør Olav
Strand i Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap
 (SKK) skriftlig bekreftet at han hadde fått sitt
 styre med på å godkjenne en avtale han var kommet
 frem til etter måneders forhandlinger med det
 tyske selskap Nordisk Lettmetall.

Avtalen omfattet salg av 25000 kilowatt fra
 Kraftselskapets vannfall Hjartdøla, som skulle
 utbygges. Kontraktstiden var satt til 50 år. ~~for~~
~~forbindelse hermed~~ ⁷ skulle SKK overdra ~~z~~ til tyskerne sin
 aksjemajoritet i Porsgrunds Elektrometallurgiske
 Aktieselskap (PEA), hvis ~~eiendommer på~~ ^(Petteløsten) ~~skulle~~ raseres til fordel for
 eiendommer på ~~skulle~~ raseres til fordel for
 en stor tysk aluminiumsfabrikk. Fjernledningen fra
 Hjartdal til Herøya skulle bygges for Lettmetalls
 regning.

Kontrakten ble av Strand selv omtalt som
^{fineste} ~~beste~~ forretning som noensinne er gjort i Skiens-
 fjorden," og det sier ikke så lite.

Heldigvis ble transaksjonen forpurret, og det
 tenker jeg nok at direktør Strand ~~er~~ er glad for
 idag. Like sikkert er det at han ~~er~~ ~~er~~
 under krigen var rasende på meg som hadde for-
 purret ^{(planen,} ~~det~~ og ut fra hans syn dengang ^{(kan det ikke}
~~var~~ ~~lenger~~ ~~kan~~ ~~jag~~ ~~ikke~~
 også forståelig. Men ~~lenger~~ ~~kan~~ ~~is~~ ~~heller~~ ~~ikke~~
 strekke min toleranse.

Jeg skal i det følgende rekapitulere det hendelsesforløp som førte frem til begivenhetene i 1941-42 og det som siden utspilte seg. Det var en dramatisk kamp hvor direktør Strand spilte virtuost på mange strenger - NS-ordførere og hjemmefrontfolk, tyskere og landssvikpoliti - og ~~Kampen~~ endte i 1945 med at jeg ble kastet i fengsel mens mitt kontor og mitt hjem ble ransaket, mitt arkiv beslaglagt og bortført, ~~jeg xxxxxx~~ ~~xxxxxx~~ og selv ble jeg beskyldt for et angiveri som etter ^(direktør Strand) sigende kunne ha medført ~~Strand~~ dødsstraff for ^{ham} ~~Strand~~ hvis jeg hadde oppnådd min skumle hensikt.

~~De offentlige myndighetene~~ ^{Pafale} har for lengst ~~xxxx~~ satt en strek over ~~disse xxxxxxxxxxxx~~ denne meningsløse anklage, men derimot har det ikke lyktes meg å få den oppreisning jeg skulle ha soleklar rett til etter alt det jeg har gjennomgått. Av hensyn til mitt gode navn og rykte, min familie og mine etterkommerer vil jeg derfor legge papirene på bordet og en gang for alle slå en pel gjennom enhver antydning som ennå måtte være igjen av de opprinnelige beskyldninger. Jeg vil ikke gå i min grav før jeg har ryddet opp i hele det vev av løgner som man har forsøkt å kvele meg i. Og samtidig vil jeg sette visse ting på plass slik at offentligheten kan få den fulle forståelse av hvorfor beskyldningene mot meg ble reist og hvilke forhold de skulle bidra til å dekke over.

Det er ikke jeg, men ganske andre personer som burde være de anklagede i det som utviklet seg til "saken Alex. Christiansen."

Forat leseren skal forstå bakgrunnen for det som skjedde, må jeg først gi et riss av det samarbeide som besto mellom Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap og Porsgrunds Elektrometallurgiske Aktieselskap.

Efter oppdrag av det ~~ansatte~~ sveitsiske industri selskap L'Usine Electro-Metallurgique "Météor" S.A. i Genève, undersøkte jeg i 1912 kraftforholdene i Norge med sikte på anlegg av en elektrometallurgisk fabrikk. Jeg anbefalte Porsgrunn som særlig gunstig beliggende. Hertil ville det nylig stiftede SKK kunne overføre den nødvendige kraft fra Årlifoss, som selskapet hadde under utbygning. Météors ledende menn kom så til Norge i november 1913, og med bistand av ~~en~~ advokat Arthur Knagenhjelm og meg ble det avsluttet kraftleiekontrakt med SKK. SEKs daværende driftsbestyrer, N.Traaholt, opplyste i en innstilling av 19. mai 1920

"at det på dette tidspunkt (i 1913) var overproduksjon av kraft og nesten ingen kjøpere av betydning."

Videre meddelte han at SKK i lengere tid hadde forhandlet med Norsk Hydro om levering til Notodden av 10000 ~~kw~~ hk. efter en pris av kr. 22.50 pr. ~~k~~ hk. år, da det lyktes

"å komme til enighet med Météor om en kraftlevering av 6000 hk. til en elektrometallurgisk fabrikk ved Porsgrunn. Prisen på kraften var ~~32.00~~ kr. 32.00 pr. hk. år, og kontraktstiden 25 år. Dermed var selskapets økonomi sikret, og man hadde fått en betydelig mengde kraft til fri disposisjon."

Det var altså en for SKK meget gunstig avtale som var inngått, og selskapet bevilget meg da også et ~~høyt~~ honorar på kr. 15000 for de tjenester jeg hadde ytet ved opprettelsen av kontrakten.

*forantlediget min
side*

Da også Météors
ville ha vært med på
mitt arbeid, kunne
det ha vært at
allerede var
Kjøpsakt

PEA ble så stiftet den 15. november 1913, ~~og~~ som styre ble valgt de tre stiftere :

1: Høyesterettsadvokat, ^{dr. jur.} Knagenhjelm, som var formann i styret til sin død 8. oktober 1938,

2: Undertegnede, som var ~~medlem~~ medlem av styret til SKK satte meg utenfor på generalforsamlingen den 12. april 1944. Jeg hadde vært PEAs tekniske og kommersielle rådgiver fra stiftelsen til 1. november 1917, ~~da~~ da jeg ble kalt til administrerende direktør, en stilling jeg hadde til maidagene 1945.

3: Den sveitsiske ^(dipl. ing.) Maurice Ulimann, som var PEAs adm. direktør fra stiftelsen til min tiltrøden. Som Météors representant i styret ble han på generalforsamlingen i 1918 avløst av dr.sc. L. Friderich, Météors adm. direktør, som var medlem av PEAs styre til sin død den 11. oktober 1944. Han kunne dog ikke delta i noe møte ^{den 2de verdenskrig} under krigen, men ble etter mitt forslag representert av PEAs driftsbestyrer, ingeniør Tønnes Ilefson.

Like etter stiftelsen kjøpte jeg, på vegne av styret, meget gunstige tomtearealer på Øyadelligheten ved forsgrunn, hvor fabrikk ble oppført i årene 1914/15 og driften satt i gang ved årsskiftet 1915/16. Arbeidsstyrken var ca. 100 mann, og ~~da~~ vi produserte årlig 6000 tonn kiseljern for eksport til den franske regjering som eneste avtager. Dette forhold vedvarte til 1920, da kontrakten med den franske regjering opphørte. ^{Sammesatte} Samme år trådte SKK inn som aksjoner i PEA.

Grunden til dette siste var at SKK ikke lenger hadde kraft til å dekke sine forpliktelser, og slott

ikke til å foreta de utvidelser som selskapet anså for ønskelig. Det ville derfor i de fem vintermånedene i årene frem til 1925 få frigjort 3500 av de 6000 hk. som vi hadde kontrakt på inntil 1940, og videre leie ytterligere 6000 hk. fra Tinnfoss Papirfabrikk. Så ville det utvide sin kraftleie til Langesundsfjordens Kommunale Kraftselskap med 1400 kw., overta Vestfold fylkes kraftlevering til Skien og leie 10000 hk. til Skiens Kommunale Elektrisitetsverk.

SKK kom derfor til oss med forslag om å få modifisert kontrakten fra 1913, hvilket Météor etter min anbefaling gikk med på. Jeg regnet med redusert virksomhet inntil 1925, og det slo også til. Hovedpunktene i den oppnådde ordning gikk ut på at PEA's aksjekapital skulle utvides til 1 million kroner, hvorav SKK overtok 55 prosent, 1100 aksjer à kr. 500 som ble betalt med 700 kroner (140 prosent). Styret skulle utvides fra 3 til 6 medlemmer, idet der tilkom to representanter for SKK og ytterligere en representant for Météor. Kraftleiekontrakten ble forandret, slik at PEA gikk med på å redusere leien av fast kraft til 2500 hk. i de fem vintermånedene i fem år, mot til gjengjeld å få all den ledige kraft vi så oss tjent med å bruke, ^{på} ~~med~~ meget rimelige ~~for~~ vilkår.

Dette siste punkt er det viktig å ha for øye, da det forklarer den nøkkelstilling jeg fikk mellom de tre interesserte selskaper. Det var jo nemlig jeg som hadde avgjørelsen av hvor meget ledig kraft PEA var tjent med å bruke. Dette fremgår direkte av et brev som Météor den 7. januar 1920 sendte SKK, og hvor det heter (ut-

hevselene ved meg) :

"Som resultat av våre konferanser med de herrer Kjølsseth og Traaholt skal vi herved bekrefte følgende vesentlige betingelser for Deres inntreden som aksjonær i PEA, hvor vi nå har aksjemajoriteten

PEA forplikter seg til å bruke den kraft som stilles til dets disposisjon i hele den utstrekning som omstendighetene tillater."

Det samme fremgår også av driftsbestyrer Traaholts innstilling til representantskapet i SKK, hvor han anbefaler overenskomsten med Météor. Her heter det:

"Det må heller ikke på noen måte undervurderes de fordeler vi har ved forbindelsen med Météor S.A., der representerer en betydelig kyndighet både på det tekniske og kommersielle område og hvis forbindelser kommer fabrikken til gode. Det kan f. eks. nevnes som et bevis på den tillit dette firma nyter, at det har vært konsulent for den franske stat ved oppførelse og drift av en del lignende anlegg i Frankrike under krigen.

På den annen side må man også være forberedt på at den sterkt varierende drift ettersom disponibel kraft er forhånden ikke er så fordelaktig som en konstant drift.

Den vil dessuten stille store krav til ledelsens dyktighet og nødvendiggjør at den adm. direktør får friere hender til å treffe avgjørelser enn der ellers andre forhold var nødvendig."

Vens vi før 1920 hadde betalt for 6000 hk. fullt ut, skulle vi etter den nye kontrakt bare betale for den kraft vi brukte, og hvor meget det var lønnsomt for oss å bruke, tillå det meg som adm. direktør å vurdere, idet dette avhang av kraftens varighet. Flomkraft kunne ikke komme på tale. Selvsagt måtte jeg handle i samråd med PEAs styre, men der hadde SKK i henhold til kontrakten bare to av seks medlemmer. Jeg minner om at styret inntil da hadde bestått av advokat Knagenhjelm, dr. Feiderich og meg. I brevet fra Météor om de ~~Kjølsseth~~ "vesentlige betingelser" for omorganiseringen av PEA heter det herom:

"Foruten de nåværende bestyrelsesmedlemmer skal i PEAs styre inntre 2 representanter for SKK

og én for Météor, således at dette selskap også får 2 representanter."

Det var dermed ~~kontraktmessig~~ ^{slått} fast ~~at de~~ at de opprinnelige styremedlemmer ikke kunne sjaltes ut mot sin vilje. Som nevnt fortsatte også de to andre til sin død, mens jeg urettmessig ble fjernet i 1944 av SKKs representanter, som selv besatte flertallet av styret med NS-ansjere.

De avsluttende forhandlinger om den nye kontrakt ble ført i Oslo mellom dr. Friederich for Météor, driftsbestyrer Traaholt for SKK og undertegnede for PEA.

På generalforsamlingen 19. juli 1920 fikk det utvidede styre følgende sammensetning:

1) advokat Knagenh^ljm og 2) undertegnede, begge som representanter for PEA, 3) dr. Friederich og 4) direktør Lyon Levy, begge som representanter for Météor, 5) borgermester H. K^{E.}jølseth og 6) driftsbestyrer N. Traaholt, begge som representanter for SKK.

^{i 19 år}
 Dette styre fungerte med uforandret sammensetning til generalforsamlingen i ~~1939~~ 1939.

Det viste seg ganske snart etter nyordningen i 1920 at SKK ikke kunne oppfylle sine forpliktelser overfor PEA. Vintrene 1923 og 1924 sviktet kraftleveringen helt, med derav følgende driftsstans for oss. Begge disse år måtte derfor SKK, i henhold til kontrakten, betale Météor en bot i form av 6 prosent rente på Météors andel av aksjekapitalen, videre måtte det dekke PEAs underskudd samt gå med på en forlengelse av kontrakten med så mange år som vinterkraften ikke ble levert. Météor var på dette tidspunkt bestemt på å avbryte samarbeidet

med SKK og selge sine interesser i PEA, enten til SKK eller en utenlandsk gruppe, men dette ble unngått ved innrømmelser fra SKKs side.

I de følgende år, og helt frem til krigen, var PEAs virksomhet gjenstand for en rask utvikling, takket være at vi fikk ledig kraft fra Nore. Kraftforbruket steg i 30-årene til 15000 hk. og produksjonen til 20000 tonn jernlegeringer. Ved krigsutbruddet i september 1939 hadde vi store beholdninger av oversjøiske råmaterialer - manganmalm - så driften kunne vært opprettholdt i uforandret målestokk hvis ikke SKKs kraftlevering igjen hadde sviktet, denne gang tre år på rad, etterat Nore-kraften var opphørt fra slutten av januar 19~~39~~⁴⁰. Såvel i 1940 som 1941 ble følgen langvarig driftsstans for PEA, mens driftsstans i 1942 ble unngått ved at vi av Reichskommissariat ble pålagt å bruke rekvirert kraft til en tredjedels drift. Vi klarte imidlertid å beskjefte den faste arbeidsstokk, ca. 150 mann, ved å sette i gang bygging av et nytt fabrikk-anlegg. Etterat dette nyanlegg ble tatt i bruk i 1942, steg kraftforbruket til 20000 hk. ved full drift, og arbeidsstyrken til 250 mann. Da våre oversjøiske markeder var avskåret, ble våre produkter avsett på de tyske og skandinaviske markeder. Råmaterialene fikk vi fra Tyskland etterat våre egne beholdninger fra før krigen var oppbrukt.

Som nevnt hadde vi dårlige år fra 1920 og utover, og først i 192~~6~~⁷ var de tidligere årstap utlignet så vi igjen kunne begynne å betale utbytte til aksjonærene. Fra samme tidspunkt var PEA den største skattyter i Forsgrunn.

Da selskapet i 1938 feiret sitt 25-års jubileum,

fikk ledelsen uforbeholden anerkjennelse for å ha skapt et verdenskjent ~~foretak~~ foretagende som hadde medført store fordeler for alle interesserte parter: arbeidere og funksjonærer, SKK og kommunene. Produksjonsverdien ved PEA var etterhånden steget til vel 4 mill. kr. årlig, og over fabrikkens kaier ble det skipet og mottatt ca. 80000 tonn.

Bortsett fra divergensen i 1925 hadde det ikke vært noen uoverensstemmelse av betydning mellom de to aksjonærgrupper. I 1936 ble det ~~inn~~ inngått en ny kraftleiekontrakt, gjeldende fra 1942 til 1954, og den inneholdt bestemmelser som ~~SKKs forpliktelse~~ ^{klarte henf. til a. Lovelke} SKKs forpliktelse til å levere den garanterte "konstante" kraftmengde (som da var på 5000 ^{kw} ~~kw~~.) Kontrakten ville heller ikke blitt akseptert av PEA hvis det ikke hadde foreligget krav fra vår bankforbindelse om at kontrakten ^d ~~av~~ 1920 måtte forlenges som betingelse for at vi fikk et obligasjonslån på 1 mill. kr. til nyanlegg.

På denne bakgrunn må man se et brev jeg mottok i mai 1938 fra dr. ~~Kristian~~ Friderich som svar på en anmodning fra meg om å få kjøpt noen av Météors aksjer i PEA. (Jeg hadde siden stiftelsen i ~~1913~~ 1913 bare hatt én aksje i selskapet.) Dr. Friderich skrev etter det styremøte som behandlet min henvendelse:

"De tilstedeværende var enige om følgende tre punkter:

1. Deres ledelse av PEA var helt mønstergyldig.
2. Sannsynligvis ville vi ha interesse av salg av våre aksjer, etterhvert og i mindre poster.
3. Det ville være en lykke for oss at De ble aksjonær i PEA.

Deres personlighet anerkjent kom den enstemmige beslutning meget hurtig.

For Dem personlig tilbyr vi da de aksjer i PEA som De måtte ønske å kjøpe, men maksimum 100 aksjer, efter en pris av kr. 700 pr. aksje."

På PEAs generalforsamling våren 1939 fremla jeg et forslag om å redusere styremedlemmenes antall fra seks til fire, og dette ble vedtatt uten dissens. Det ble da ikke valgt noe nytt medlem etter advokat Knagenhjelm, som var avgått ved døden, og heller ikke etter direktør Lyon Levy, som ~~sk~~ trådte ut. Jeg hadde foreslått denne ordning overfor Météor, som godtok den, likeså mitt forslag om at jeg skulle overta formannsstillingen etter adv. Knagenhjelm, slik at partenes stilling innenfor styret ble uforandret.

Jeg hadde også underrettet driftsbestyrer Traaholt om mitt forslag, og han var helt innforstått med at formannsstillingen ville bli overtatt av meg og at forslaget ikke innebar noen prinsipiell endring i den gamle avtalen.

På det etterfølgende styremøte hvor formannen skulle velges, meddelte imidlertid rådmann Kjølseth uten varsel at SKK hadde pålagt sine to representanter å stemme på ham som formann. Begrunnelsen var at jeg ikke lenger kunne anses som ~~en~~ nøytral etter å ha overtatt 100 aksjer fra Météor.

~~Denne~~ Avtalen fra 1920 ble ikke nevnt av noen av partene, og det kom ikke til uttrykk ~~noen~~ noen misstemning over valget. Også med rådmann Kjølseth som formann ville jo styret fortsatt bestå av menn som hadde arbeidet i styret i tyve år. Men det var altså nå ^(halvparten av) den realitetsforandring at SKK hadde ~~halvparten av~~ styret, mens det før bare hadde hatt to av seks medlemmer.

På den neste generalforsamling, i 1940, skjedde den endring at bankbestyrer ~~Kjølseth~~ Weber, tidligere ordfører i Solun, ble innvalgt som representant for SKK etter driftsbestyrer Traaholt, som var

gått bort i 1939. Traaholt ble i 1. april 1940 etterfulgt av ~~direkt~~ ingeniør Olav Strand som Kraftselskapets direktør.

På generalforsamlingen i 1940 ble så direktør Strand innvalgt i PEAS styre istedenfor rådmann Kjølseth. Da dr. Friderich ikke lenger kunne møte på grunn av krigen foreslo jeg driftsbestyrer Ellefsen i PEA som hans varamann, og advokat Gustav Heiberg som varamann for meg. Etter valgene ble da styrets sammensetning denne 1) undertegnede (PEA), styremedlem fra 1913, 2) dr. Friderich (Météor), styremedlem fra 1918, 3) direktør Strand (SKK), ny, og 4) bankbestyrer X Weber (SKK), styremedlem fra 1940.

Det vil ~~altså~~ sees at SKKs representasjon i PEAS styre var overtatt av helt nye menn som ikke hadde deltatt i oppbygningen av PEAS virksomhet og ikke hadde kjennskap til forutsetningen for samarbeidet mellom PEA og dets to hovedeksponerer. Direktørskifte i SKK hadde også medført en helt annen vurdering av PEA som kraftavtaker, idet direktør Strand ga uttrykk for at de kraftpriser som vi kunne betale var meget dårligere enn det man nå kunne få for kraften levert til elektriske dampkjeler. Smelteverk hørte derfor, etter hans mening, ikke hjemme i det østlandske kraftforsyningsområde. Ved levering av innkjøpt kraft til PEA ville han betinge seg full dekning for ~~de~~ innkjøpene og dessuten godtgjørelse for overføringen - begge deler vilkår som ikke hadde noen hjemmel i den opprinnelige kontrakt. ~~Der var det fastsatt en pris~~ for kraft levert av SKK, enten den skrev seg fra egen produksjon eller var innkjøpt fra andre kraftverker.

I styremøtet etter generalforsamlingen, hvor formannen skulle velges, fikk direktør Strand to

Beleggen...
Ile lille dokument
for fremlagt ut på
eftermiddagen, etter
at rådmannen
hadde forlatt møtet,
så det var ingen
as de tilstedeværende
representanter for SKK
som hadde kjemiskop.
forbudsloven fra 1920
ti

stemmer og jeg to. Da ingen av partene oppnådde kvalifisert flertall, ble valget utsatt til neste dag.

Her fremla Strand følgende PM, datert Porsgrunn

4. april 1941, om det han kalte "SKKs Kraftpolitikk":

"Kraftselskapets begrunnelse for å gå til innkjøp av aksjemajoriteten i PEA var å sikre seg avsetning for sine ledige kraftmengder, som det er uttrykt i de opprettede kraftleiekontrakter.

Dette er kommet klart til uttrykk i innstillingen om kjøpet og har vært et hovedpunkt i kraftselskapets politikk gjennom alle år. Med ansvar overfor sine distrikter kan Kraftselskapets styre heller ikke nå gå med på ordninger som kunne kullkaste eller forringes verdien av disse forutsetninger.

Man er imidlertid oppmerksom på at fabrikken på grunn av den store vekst den har undergått ønsker å sikre seg et større kvantum absolutt prima kraft enn tidligere kraftleiekontrakter forutsetter. Kraftselskapet vil med alle midler søke å tilgodese bedriftens ønske i så måte, og må kun ta det forbehold, at dette fra Kraftselskapets side må skje på forretningsmessig måte.

En hovedbetingelse for at disse forutsetninger skal holde stikk er at der ikke opptas noe som helst arbeide for å endre de nåværende eiendomsforhold ved bedriften, medmindre dette skjer i forståelse med SKK.

Under forutsetning av at der fra dir. Christiansens side gis tilsagn om at han erkjenner foranstående forutsetninger er Kraftselskapet villig til ved forestående valg å gi avkall på formannstillingen i styret for sine representanter.

Ovenstående tiltredes.

(sign.) N. Halvorsen O. Strand Alex. Christiansen

Ole Hauen Gulbr. Romsaas Tønnes Ellef-
sen "

(Herrene Halvorsen, Hauen og Romsaas var alle NS-ordførere og medlemmer av SKKs ledelse, som nå var "nyordnet".)

Det var meget uklart hva denne erklæringen egentlig tok sikte på. Allerede i første setning vil man se at direktor Strand var ukjent med bakgrunnen for kontrakten av 1920, idet denne jo ikke var begrunnet i SKKs behov for å sikre seg "avsetning av sine ledige kraftmengder" (som selskapet hverken hadde da eller siden, bortsett fra flømtidene), men tvert

(i de fire månedene)

imot i SKKs ønske om å gjenvinne disposisjonsretten over en ~~bestemt~~ del av den faste kraft som PEA hadde rett til å utta. Til gjengjeld stilte SKK all sin ledige kraft til PEAs disposisjon med forpliktelse for PEA til å bruke den så langt omstendighetene tillot. Der betaltes kun for brukt kraft.

SKKs "kraftpolitikk" hadde i alle år gitt seg det utslag at PEAs interesser var skjøvet til side til fordel for andre avtagere, og vi hadde all grunn til å frykte at denne tendens ville bli enda mer fremtredende etterat ingeniør Strand var blitt SKKs direktør og kommunene i SKK Skiensfjorden var blitt representert i Kraftselskapet ved sine NS-ordførere. Jeg måtte derfor, så langt det sto i min makt, søke å hindre at direktør Strand fikk formannsstillingen og den bestemmende innflytelse i PEA, og jeg gikk med på å undertegne erklæringen da dette var den eneste mulighet for å opprettholde den rette balanse mellom aksjonerinteressene, slik det var forutsatt i avtalene fra 1920. ✓

i en annen forbindelse
Jeg kommer ~~inn~~/inn på den "hovedbetingelse" som er nevnt i erklæringen, men innskyter allerede her at driftsbestyrer Ellefsen uten motsigelse pekte på at denne passus ikke kunne ta sikte på Météors aksjepost. ~~Her~~ Fra SKKs side ble jeg senere beskyldt for "løftebrudd" ~~fordi~~ fordi jeg ~~hadde~~ ^{overbrakte} ~~gjorde~~ en forespørsel om overtagelse av Météors aksjer, men jeg kan gi mitt ord på at jeg aldri har handlet i strid med erklæringen. SKK har heller aldri gjort forsøk på å bevise noe slikt, hva det utvilsomt ikke ville ha nølt med dersom det hadde latt seg gjøre. Selskapet sitter fremdeles med hele mitt arkiv fra okkupasjonstiden, og ville nok

forlengst ha ilt med å stille meg i gapestokken hvis der hadde vært det minste klanderverdige i min opptreden.

Jeg fungerte så som formann til neste generalforsamling, i 1942, da ordfører Halvorsen som "leder" av SKK fremsatte krav om formannsstillingen for seg. I motsatt fall ville SKK stille egne kandidater til de to ledige plasser i styret og altså skaffe seg rent flertall. Skjønt dette var klart i strid med kontrakten av 1920, gikk jeg med på å ~~stemme~~ gi Halvorsen min stemme, for å unngå at SKK besatte tre av de fire styreplasser og på betingelse av at det ble overlatt en voldgiftsrett å avgjøre om SKK overhodet hadde adgang til å b. sette styreflertallet.

Ordfører Halvorsen uttalte at det ikke var meningen å fjerne meg fra styret, men at "den adm. direktør i SKK PEA skulle stå i samme stilling til sitt styre som Kraftselskapets adm. direktør til lederens av Kraftselskapet. Han fremholdt bestemt at Kraftselskapet ville besette formannsstillingen eller velge tre plasser i styret forat det som største aksjonær ville ha avgjørelsen i tilfelle meningsforskjell mellom partene." (Sitert efter min rapport til Météor, bekreftet av driftsbestyrer Elliesen),

Det fremgår herav at NS-ledelsen i SKK gjorde krav på at PEA også skulle "nyordnes" på samme måte som det allerede var skjedd med SKK.

Efter valgene i 1942 ble altså styrets sammensetning denne: 1) Ordfører Halvorsen (SKK), formann, 2) direktør Strand (SKK), 3) dr. ~~Kristian~~ Friderich (Météor) og 4) undertegnede (PEA). Styret fortsatte

Jeg peker her på at mens det ikke til 1942 hadde vært på det samme nivå som PEA, ble styret for PEA, ble det ikke noe, men i tilfelle av strid da direktør Strand og hans NS-hjelpere kom inn i ledelsen.

med de samme medlemmer til 1944. I mellomtiden hadde SKKs styremedlemmer stadig grepet inn i PEAs forretningsførsel - dette er spørsmål jeg må ta opp i sammenheng på et annet sted i fremstillingen - og på generalforsamlingen 1. april 1944 forlangte direktør Strand å bli valgt til formann i det etterfølgende styremøte, ellers ville SKK ikke gjenvelge meg som styremedlem. Jeg henviste til at den pågående voldgiftssak nettopp gikk ut på å undersøke om SKK hadde adgang til ~~unådig~~ ensidig å besette styreplassene, og sa at jeg fortsatt var villig til å stemme på hr. Halvorsen til formann, men ikke på hr. Strand.

Før valget fant sted gikk Strand og ordfører Bystrøm ~~til~~ ^{hen til} telefonkiosken og ringte til rådmann Kjølseth. Imens ble ~~de~~ driftsbestyrer

Ellefsen og jeg sittende og snakke sammen, og Ellefsen frarådet meg sterkt ~~og~~ ^å gi etter for kravet.

"Gjør det ikke," sa han, "de våger ikke å fjerne Dem." Men da de andre herrer kom tilbake, var det

tydelig at de hadde slagplanen klar, og Ellefsen sa ikke et ord utover at han stemte

på meg til formann. SKK's majoritet avgjorde valget og Ellefsen hadde sin

stemmeregning som representant for Mettet i orden. Det var så bra

men han våget ikke å se på sin sjef gjennom 25 år, som ble avsett

av NS, ordfører i Porsgrunn bykommune som også var nyvalgt "leder" i SKK

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Som ble orientert om stillingene og ga sine tilslutning til nyordføreren.
~~Strand~~
~~til formann~~

(Forkl.)

Resultatet ^{ble altså} ~~var~~ at valget fikk det utfall som direktør Strand hadde truet med, og styrets sammensetning ble:

- 1) Direktør Olav Strand (SKK), formann, 2) ordfører Bystrøm (SKK), 3) ordfører Ole Hauen (SKK), og 4) dr. Friderich (Météor). Rådmann Kjølsseth ble varamann for Bystrøm og driftsbestyrer Ellefson for dr. Friderich.

Efter å ha sittet i selskapets styre siden 1913 - i 31 år - og vært selskapets administrerende direktør siden 1917, ble jeg altså nå satt utenfor styret av SKK. Det passet ikke Kraftselskapet å ta hensyn til den avtalen som var truffet på generalforsamlingen to år før. Min personlige varamann,

x) i 1920 og framdeles var gjeldende for stiftelsen av PEA og avtalen

adriak fister Haiberg, ble heller ikke gjenst.

Det var Strands hensikt for at jeg hadde stoppet hans plan om utbygging av Hjørstholta gjennom samarbeide med tyskerne. ~~Hans medhjelpere i denne saken var rådmannen H. Kjølsseth og dr. Friderich Bystrøm.~~

De øvrige herrens innstilling til saken og mitt 25-årige arbeid som adm. direktør i PEA var ferdig av da avtalen var ferdig for mitt 25-årige virke den 1. november 1922 av styrets formann og sandelig furekjerret. ~~Styret~~ Renset at Strand & den eneste som ikke framkom på ordren som lyder

Som adm. direktør i PEA

F r i g j ø r i n g o g f e n g s l i n g

~~XXXXXXXXXX~~

Efter møtet med generaldirektør Moschl den 20. desember 1941 fortsatte tautrekningen mellom SKK og Lettmetall slik jeg har forklart i foregående kapitel. Situasjonen for PEA var usikker og truende. På den ene side hadde vi tyskerne, på den annen side SKK, som siden nyttår 1941 var "nyordnet" med et råd bestående av NS-ordførere. I julen og nyttårs-
for rådmannen H. S. Skjold
29. desember 1941
helgen overveilet ~~x~~ jeg nøye hva som kunne gjøres hvis det isolerte tomtesalg ikke ble godtatt av tyskerne og SKK skulle gjøre nye fremstøt for å selge sine aksjer i PEA. Jeg kom til det resultat at den eneste mulighet for å redde selskapet måtte være at jeg meldte meg inn i Nasjonal Samling for derved å stå sterkere både overfor NS-folkene i SKK og overfor tyskerne i Lettmetall.

2. januar 1942 sendte jeg så anmodning om å bli opptatt i NS, hvilket skjedde fra 15. ~~juni~~ samme måned. Som NS-medlem var jeg forevrig helt passiv, hvis man da ikke vil legge meg til last at jeg ga forskjellige pengebidrag, særlig til bomberamønde distrikter, i tråd med hva jeg også hadde gjort tidligere i forbindelse med Nasjonalhjelpen.

Jeg fikk heller ingen "nytte" av mitt medlemskap i de gjenverende okkupasjonsår. Ordførerne i SKKs ledelse hadde lenger "ansiennitet" i partiet, og det var som nevnt andre omstendigheter enn min beskjedne rolle i NS som reddet ~~x~~ PEA fra å bli oppslukt av det tyske konsern. Jeg tror heller ikke noen hadde tenkt seg muligheten av at jeg skulle havne i ~~fengsel~~ fengsel ved frigjøringen. Men det gjorde jeg. Den

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie. 21. mai 1945 ble jeg arrestert og anbrakt på Ilebu.

1899
Jeg var da nærmere 67 år. Jeg var student fra 1896, bygningsingeniør fra 1899, hadde vært ansatt i Statens veivesen 1899-1902, derefter i South African Railways og East Rand Propriety Mines som arkitekt og ingeniør. I 1909 tok jeg diplomeksamen som bergingeniør i Freiberg. 1911-17 var jeg ved Åmdal kobberverk, fra 1914 som adm. direktør, og fra 1917 var jeg adm. direktør i A/S Kraftindustri, Oslo, og Porsgrunds Elektrometallurgiske Aktieselskap. Jeg hadde vært dommer i Arbeidsretten siden 1922 og medlem av de tvungne voldgiftsretter ^{Siden 1922} i en lang rekke år, jeg hadde vært medlem av Rikstrygdeverkets appellkommisjon og i Norsk Arbeidsgiverforenings representantskap og /kontrollkommisjon, videre hadde jeg sittet i den tekniske voldgiftsrett siden 1930 og i Polyteknisk Forenings hovedstyre siden 1927. Jeg var medlem av Akers herredstyre og formannskap siden 1938 og medlem eller formann i 14 kommunale komiteer.

Dette nevnes for å vise at jeg hadde en posisjon som ikke egentlig predestinerte meg som fengselskandidat. Det måtte grove midler til for å få n innenfor piggetråden. Og mine motstandere fant midlene. Men de unnlot med flid å gi meg kjennskap til beskyldningene slik at jeg kunne verge meg mot dem, og de ga heller ikke myndighetene tilstrekkelig materiale til å vurdere beskyldningenes gehalt. De stolte formodentlig - og med rette - på at det ville ta sin tid før anklagen ble gått etter i sømmene - som da også raknet ettertrykkelig.

Forat ingen skal la seg forlede til å tro at jeg gjør meg skyldig i det som er kalt "interessebetonet erindringsforskyvning" vil jeg i alt vesentlig holde meg til samtidige dokumenter.

Først i slutten av august fikk vi som satt på Ilebu anledning til å skaffe oss juridisk bistand. Jeg fikk oppnevnt som forsvarer advokat C.A. Forsten- sen, og jeg siterer litt av en redegjørelse jeg sendt ham den 28. oktober, hvor jeg rekapitulerer det som var skjedd inntil da.

"Som før meddelt ble jeg den 11. mai kl. 15 av politiet hentet på mitt kontor i Karl Johansgt. 16 for å avgi en kort forklaring på Oslo politikammer. Men jeg fikk ikke anledning til å avgi noen forklar- ing, og ble ved midnattstid videresendt til Ilebu, hvor jeg har sittet fengslet 5½ måned uten politi- forhør.

..."Bobestyrerern, hr. overrettssaksfører Hielm Friis, meddelte meg den 27. juli at han den 15. mai var oppnevnt til bestyrer av mitt bo. Han foråleste avsnitt av landssvikloven og konkluderte med at jeg som medlem av NS og Industriforbundets råd måtte være forberedt på å "bli slådd til skinnet." Jeg kunne i hvert fall ikke regne med å bli boende på Ullern. På forespørsel om jeg ikke hadde noen plan for utstyking av min eiendom, svarte jeg nei.

Av min familie var jeg allerede gjort bekjent med at der umiddelbart etter min fengsling ble foretatt politiundersøkels av mitt hjem. Advokat Georg Lous, som deltok i undersøkelsen, presenterte seg etter avsluttet arbeide for min hustru. Han opplyste at de eftersøkte dokumenter ikke var funnet. Min hustru som kjente adv. Lous som advokat for Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap (SKK) i den siden 1942 verserende voldgiftssak mellom hovedaksjonærene i Forsgrunds Elektrometallurgiske Aktæeselskap, var pinlig berørt da hun forsto at SKK sto bak den foretatte politiundersøkelse. "

..." Hielm Friis opplyste meg om: ~~xx~~ 1) at mitt kon- tor i Karl Johansgt. 16 var avstengt og spurte om nøkkel til sikkerhetsboks i Kreditkassen, 2) at der var avholdt generalforsamling til nytt styre i PEA, og at han hadde gitt driftsbestyrer T. Ellefsen fullmakt for min aksjepost, som Ellefsen forøvrig hadde meldt seg som kjøper av. I det nye styre har Ellefsen tatt min plass som adm. direktør, og kontor- sjef W. Frøis er valgt som varamann for aksjemajori- tetens representant, M. Jules Bloch, Genève. Aksje- majoriteten har besatt de øvrige plasser med bl.a. SKKs ~~xxxx~~ direktør Olav Strand. Hvilke beslutninger der forøvrig var fattet i generalforsamlingen og av det nyvalgte styre i PEA fikk jeg ikke kjennskap til. Da jeg spurte Hielm Friis om hvorledes han hadde kunnet gi Ellefsen fullmakt for min aksjepost, svarte han noe forlegen at Ellefsen hadde oppsøkt ham og ved den anledning uttalt sin uforbeholdne anerkjennelse av mitt 32-årige virke i PEA. Han til- føyet, at da jeg ikke hadde aksjemajoriteten, spilt fullmakten ingen rolle.

3) at alt vedr. min eiendom "Ullernborg" var beslaglagt og registrert. "

..." Ved sitt besøk den 9. oktober meddelte Hielm Friis at han ved sin hjemkomst fra jakten ultimo september hadde funnet PEA installert med en kontor-dame på mitt ytre kontor. Ingeniør Ellefsen hadde henvendt seg til gårdens dier "Gjensidige" og tatt seg til rette. Jeg foreholdt bobestyreren det uhyrlige i at PEA uten videre hadde satt seg i besittelse av mitt kontor og derved skaffet seg ukontrollert adgang til mitt arkiv i 35 år.... Jeg ber Dem omgående ta Dem av denne sak med kontoret, da jeg er bange for at ing. Ellefsen står bak de anmeldelser som foreligger mot meg og er interessert i å fjerne fra mitt arkiv de dokumenter hvormed jeg kan tilbakevise de mot meg rettede beskyldninger."

"Ferronia"-saken

Gjennom en kriminalbetjent hadde jeg i midten av august fått overbrakt et brev fra advokat Sigmond, som på vegne av PEA gjorde krav på en erstatning på ca. 380000 kr. fordi jeg angivelig skulle ha vist manglende aktsomhet ved innkasseringen av tilgodehavendet for en avskipet last av ferrosilisium. Denne saken gir et ganske interessant innblikk i mine motstanderes karakter. Jeg gjengir den i korte trekk i sammenheng, skjønt jeg da må foregripe begivenhete som først ble modnet etter flere år.

~~Sammen med andre norske produsenter hadde vi~~
i februar 1945 ~~fått~~ bestilling fra det tyske firma Die Vereinigten Stahlwerke på et parti ferrosilisium. Partiet ble avsendt den 21. april med skipet "Ferronia", som var sterkt forsinket. Betalingen var ordnet ved sjekk fra Deutsche Reichsbankstelle i Oslo. Den 26. april presenterte jeg sjekken i Norges Bank, som skulle overføre beløpet til PEAs konto i Kreditkassen, men tross gjentatte purringer ble overføringen ikke foretatt. Et tilsvarende parti fra Tinnfoss Jernverk, også skipet med "Ferronia," ble betalt, mens Norges Bank forhalte innløsningen av vår sjekk helt til frigjøringen kom og alle

*Før levering til
fikk...*

*av Reichsbank...
i den del...
ble det...
for at...
ikke var...*

Enhver vil vel innse det urimelige i at jeg av PEA skulle gjøres personlig ansvarlig for at Norges Bank unnlot å honorere sjekken for det avsendte vareparti. Men i et enda underligere lys kommer saken når jeg kan opplyse at den samme som fremsatte kravet - driftsbestyrer Ellefsen som da hadde overtatt min stilling i selskapet - selv hadde ivret for at vi skulle sende et dobbelt så stort kvantum ferrosilicium!

Dette er bekreftet i et brev som overrettssakfører Hielm Friis sendte direktør Christiansen den 4. mars 1946:

"Som De vil erindre hadde De og jeg en konferanse på mitt kontor den 5. desember 1945 da De kom ned til meg på mitt kontor umiddelbart etter Deres møte hos direktør Christiansen på hans kontor i Karl Johansgt. 16. Jeg noterte dels mens De var nærværende og dels umiddelbart etterpå alt som ble nevnt under møtet, deriblant også det som De bekreftet i Deres påtegning på skrivelse av 24. januar 1946, nemlig at De hadde anmodet direktør Christiansen om å forsøke å selge til tyskerne mere enn de 600 tonn som ble sendt med "Ferronia," og De anførte i den forbindelse - etter mitt notat: "Ellefsen mente det var best å selge mest mulig da varen ikke var første-klasses og prisen god."

I denne forbindelse kan jeg videre opplyse at jeg så sent som høsten 1949 fikk anledning til å treffe den sveitsiske Madame Charlotte Lachenal, sekretar i selskapet Météor. Hun var kommet til Norge fra Genève og ønsket å undersøke de kontroverser som var oppstått mellom SKK/FEA og meg. Her fikk hun også rede på sammenhengen med "Ferronia"-lasten, hvilket også fremgår av hennes rapport til Météor, som er i min besittelse.

Under oppholdet i Norge traff Madame Lachenal også min svigersønn, salgssjef J.L. Høst, og ved en ren tilfeldighet ble dette møtet overvært av direktør Strand i SKK og direktør Ellefsen i PEA, som var kommet for å hilse på henne i KNA-hotellet

Invertert Gjennnemgang

Den kan se 14 i bilag

til adv. Gjennnemgang

Stemming til kongressen

konv. 30. nov. 1951

Arkivet som "forsvant"

Som nevnt i brevet til den oppnevnte forsvarer, ble jeg sittende fengslet i måned etter måned uten politiforhør, og fra møtene i forhørsretten (som alltid foregikk "på løpende bånd") kunne jeg ikke hente noen ~~slutt~~ viten om hva som var grunnlaget for min arrestasjon og lange innesperring. Senere har jeg imidlertid sett de offisielle dokumenter som lå i min saksmappe, og noen av dem kan det være av interesse å referere.

Ordren om fengsling er datert 11. mai 1945 og undertegnet for politimesteren av politifullmektig Johan v. ~~Koss~~ Koss. Den angir ganske kort:

"Grunn: NS-medlem, viseformann i Norges Industriforbund. Beslutning: Fengsling i 15 dager..."

Neste dokument er "ordre om ransakning - beslag", utstedt 16. mai og signert for politimesteren av politifullmektig Per Eide. Her står det:

"Navn: Dir. Alex. Christensen. Hans privatarkiv samt arkivet tilhørende Forsgrunds Elektrometallurgiske ~~aktieselskap~~ A/S, Karl Johansgt. 16.
Grunn: De to arkiver beslaglegges straks og ransakes sammen med
Advokat Georg Lous, Kirkegt. 14-16-18."

Dette navn er overstrøket og erstattet med:

"Driftsbestyrer ing. Ellefsen."

Så er også dette navnet strøket og strykningen av advokat Lous' navn opphevet. Hvorefter dokumentet har fått følgende påtegning:

"Kontoret forseglet og endel papirer innbrakt på Nr. 19 etter konf. med adv. Lous.

18/5.45. P.L."

Atte dager senere får man vite på ~~Yakkilått~~ hvem som egentlig ville ha mitt arkiv, og som også oppnådde å få tak i det. Kriminalpolitiet utsteder ~~en~~ nemlig følgende ordre:

"Kontorsjef William Prøis i PEA har tillatelse til sammen med en kriminalbetjent å gå igjennom de hos A.C. beslaglagte papirer som beror her, samt A.C.s kontor i Karl Johansgt. 16, ~~hæstlag~~ forseglet av politiet. Kontorsjef Prøis har anledning til å ta med seg de papirer som vedrører PEA og som ikke har betydning for saken mot A.C.X

Efter at alle papirer er gjennomgått, samles papirer som har betydning for A.C.saken i en pakke og leveres på effektkontoret her istedenfor den som nå ligger der og kontoret til A.C. forsegles på nytt.

Ordren er undertegnet 26. mai 1945 av Per Eide.

Slik lyktes det mine motstandere i SKK og efterfølgere i PEA å få hånd om hele det arkiv jeg hadde samlet gjennom 35 år, og som for en vesentlig del ikke hadde noe med PEA å gjøre. Det er til dato ikke tilbakelevert meg, tross henvendelse fra politiet, med den begrunnelse ~~at~~ at det tilhører PEA. Jo, ganske riktig, det tilhører PEA, men bare hvis man godtar den oppfatning at tyvegods tilhører tyven. Den siste beskjed jeg har fått fra politiet, er at det ikke har "midler" til å fremtvinge tilbakeleveringen.

Hvor formløst et slikt beslag kunne foregå, fremgår forøvrig av en skrivelse som er datert 17. august 1945 og undertegnet av politifullmæktig Knut Hesselberg. Her står det:

"Sendes med vedlegg Oslo forhørsrett med anmodning om beslag foretatt den 15/6-45 hos :

Alex. Christiansen...privatadresse Ullernborg...
Beslaget er foretatt og bes stadfestet med hjemmel i landssvikanordningens § 39. Da det har vært fare ved opphold, er rettens samtykke ikke innhentet på forhånd."

At datoen er galt angitt - beslaget foregikk den 15. mai, ikke 15. juni - kan jo skyldes en skrivefeil. Men jeg undres på om det ikke heller er uttrykk for en velbegrunnet dårlig samvittighet over at man hadde ventet over to måneder før retten ble anmodet om å gi sitt samtykke til aksjonen. Allerede x 25. mai var mitt arkiv sendt til Porsgrunn i fem kasser som tilsammen veide 200 kilo, ifølge kvittering fra

"maktfullt"

Majorstubudene A/S.

Blant de øvrige papirer i saken er der et lite dokument som viser hvor lettferdig man omgikkes med sannheten i de dage. Jeg formoder at det dreier seg om en rapport som er avgitt i Sverige eller England. Den har følgende ordlyd:

"Ekstrakt av kontrollrapport nr. 4605 avgitt 21/3.1944 av Th. Randers.

Avhørt Basberg, Hjelm Vaage Thurn, f. 3/11-17, som forklarte:

Christiansen, Alex., f. ca. 1880, bor Ullernveien, V. Aker, er skipsreder, medl. av NS. Vanker meget sammen med Terboven."

Hvor lenge man har festet lit til disse "opplysninger" har jeg ingen idé om. Men sikkert er det at jeg like lite har vanket sammen med Terboven som jeg har vært skipsreder. Begge deler er grepet rett ut av luften - av en meget slett luft.

Leger mot politi

Den første fengslingskjennelse som forhørsretten avsa over meg, var begrunnet i en skrivelse fra politiet av 11. juni 1945, hvor det het at jeg var

"siktet for overtredelse av landssvikanordningens av 15. desember 1945 § 3 jfr. § 2 derved at han under okkupasjonen har vært medlem av NS og viseskræ formann i Norges Industriforbund."

Dette var det eneste jeg selv fikk vite sommeren 1945 om grunnlaget for min arrestasjon. Jeg var imidlertid blitt meget syk, ikke minst som følge av påkjenningen ved å sitte fengslet på det uvisse, og den 11. juli sendte jeg inn en ansøkninng om å bli løslatt. Fra overlegen ved Ilebu fengsel, dr. Frøshaug, forelå en erklæring om at

"fangen har en hjertesykdom som forårsaker tungpustethet. ~~Alment~~ Almentilstanden er dårlig. Det er medisinsk å anbefale at han blir løslatt."

Ansøkninngen ble også anbefalt av Rikspolitisjefens

sambandsavdeling ved Ilebu, som skrev:

"Hvis det fra Landssvikavdelingens side ikke er avgjørende hindringer tilstede, bør løslatelse snarest finne sted etter de undersøkelser som her er foretatt."

Begjæringen om løslatelse ble ikke innvilget. Landssvikpolitiet mente nemlig - uten å finne grunn til å underrette meg om det - at de beskyldninger som var rettet mot meg, var så alvorlige at det kunne bli tale om fire års fengsel. Dette ble meddelt min svigersønn, J.L.Høst, da han tidlig på høsten 1945 henvendte seg til daværende politiinspektør L'Abée Lund for å få meg løslatt. Man kan vel tenke seg hva en slik meddelelse må ha betydd for min familie, som jo like litt som jeg selv hadde noen anelse om hva saken gjaldt.

Den 23. ~~8~~ september var politiet frændes av den mening at jeg var en alvorlig forbryter. Da skrev politifullmektig Hesselberg til overlegen på Ilebu

"for å høre om det av medisinske grunner er uomgjengelig nødvendig at ovennevnte løslates. Vi vil nødige løslate ham."

Overlege Frøshaug svarte en uke senere:

"Som jeg tidligere har anført, har Olek Christian- sen en betydelig hjertelidelse. Han ligger for tiden i fengslets sykeavdeling. Løslatelse av medisinske grunner anses for tiden ikke å være uomgjengelig nødvendig."

Dato?

Så gikk det enda et par måneder. I november sendte politifullmektig Hesselberg min sak til politilege dr.Kasa med følgende påtegning:

"Idet man mener det er grunn til å anta at siktede har verig svekkede sjelsevner, anmodes De herved om å foreta en undersøkelse i den anledning."

Jeg ~~ble~~ ^{ble} på det tidspunkt overført til ~~sykehuset~~ ~~Hesselberg-fengsel~~. Dr. Kasa skrev den 15. november tilbake til politiet at

"han frembyr ikke tegn på sinnssykdom eller sjelelig svekkelse, men han lider av en ganske sterk åreforkalkning, av alvorlig hjertefeil og

av nerveslappelse i benene (mangelsyke). Noen lang fengsling vil ikke være tilrådelig av medisinske grunner."

Med denne uttalelsen gikk så saken igjen til Oslo forhørsrett

"idet man tillater seg å begjære fengslingsfrister forlenget med 6 uker, innen hvilket tidsrom tiltalebeslutning vil bli utferdiget. Saken vil bli foreslått opptatt til hovedforhandling ved Hidsivating lagstol, idet siktedes forhold synes meget graverende .

Det foreligger uttalelser fra politilege dr.Kasa. . . og fra fængselslege Gordon Johnson. . . Likeledes påventes en endelig erklæring fra dr.Kasa.

Uansett disse uttalelser, som forøvrig er begjært av oss, mener vi at saken er av såpass alvorlig art, at det ikke her bør bli tale om løslatelse. Siktete bør isteden snarest innlegges på fængselspsykehus. . ."

*Denne skrive-
saken*

Denne skrivelsen var undertegnet av Knut Hesselberg den 20. november.

Nå var imidlertid forhørsretten ikke lenger villig til, som alltid før, å godta politiets blanke påstander om hvor farlig en mann jeg var. Den 24. november ble jeg omsider sluppet ut av fængslet etter å ha vært innesperrert siden 11. mai.

Men fremdeles ville ikke politiet gi seg. Det satte jeg sigende inne med så graverende "opplysninger" om meg at det påkjæret hjærkes kjænelsen til høyere rett for å få meg innfor murene igjen, og det forbløffende skjedd at på tunden ble tatt til følge.

Dessverre for de nickjære politimenn hadde min hembredstilstand forverret seg slik under fængselsoppholdet og påkjæringen ved mentalundersøkelsen, at kravet om ny innesperring ikke kunne gjennomføres uten å sette mitt liv i direkte fare. Umiddelbart etter løslatelsen var jeg konstant under betryggende legebehandling både for min hjærtesykdom og den nervelidelse jeg hadde fått som følge av mangelsykdom på grunn av den sultekost vi fikk i

på Ilebu. Dr. Ingvar Lossius skrev i en erklæring av 24. januar 1946 at

"Jeg finner sikre tegn på en polynevrit. Jeg er av den mening at et fengselsopphold med all sannsynlighet vil bevirke en stor fare for hans helse."

I tilslutning hertil skrev dr. Henrik Krohn den 26. januar:

"Herr A.C. lider av flimmerarytmi, electrocardiografisk påvist. ... Hans sykdom er alvorlig og det er av den grunn av vesentlig betydning at han ikke blir fengslet på ny. Hvis så allikevel skulle skje, er det nødvendig, at han anbringes direkte på fengslets hospital. Annen fremgangsmåte vil kunne ha katastrofale følger."

Stilt overfor disse uttalelser fra spesialister hvis kyndighet ikke kunne dras i tvil, måtte politiet omsider finne seg i at jeg ble værende på frifot, hvis man kan bruke et slikt uttrykk om en mann som er syk og sengeliggende.

en sjofel beskyldning

La oss nå gå noen måneder tilbake i tiden, til høsten 1945, og se hvordan det langsomt begynte å bli klarlagt hva man egentlig beskyldte meg for. De første antydninger om det fikk jeg ikke før i midten av oktober, og da i en så vag form at de hverken var til å ta eller føle på. Beskyldningene var også så fremmede for meg ~~xx~~ og stente så lite med hele min innstilling, at jeg følte meg ganske desorientert og rådløs. Jeg måtte ransake min hukommelse for å prøve å finne den lille fjær som eventuelt kunne tenkes å ha utviklet seg til en hel gribb, og resultatet av mine overveielser nedtegnet jeg i et brev som jeg sendte min forevarer fra Ilebu den 30. oktober. Jeg siterer de springende punkter:

4
Frisak

Den følgende dag fikk jeg også oppringning fra Porsgrunn og Ellefsen meddelte meg da at han hadde fått brev fra Porsgrunn, datert Drammen dagen efter hans ~~avreise~~ avreise fra Porsgrunn. Brevet var adressert til ing. Ellefsen og stilet til Ellefsen og meg. ~~Frisak ba om unnskyldning for all den uleilighet han påførte oss ved at han forlot sin stilling ved fabrikkene. Han hadde tatt med seg sin sønn, som også arbeidet hos oss, og var reist til Sverige, da han på grunn av de urolige tider ikke følte seg sikker. Dette brev ble fra Porsgrunn sendt meg til videreforsendelse til Reichskommissariatet.~~

Ved mitt neste besøk i Porsgrunn spurte jeg ing. Ellefsen om Frisaks familie hadde noe å leve av, da jeg ville hjelpe fru Frisak, som jeg ville avlegge en visitt. Hertil svarte ing. Ellefsen, at der var sørget for Frisaks familie og at han ville fraråde meg å besøke fru Frisak, da huset var bevoktet. Noe videre hendte der ikke i denne sak.

Ing. Frisak kan sikkert bekrefte hva ovenfor er gjengitt."

Arvid Frisak

Jeg kan forøvrig opplyse - med støtte i dokumenter som jeg ikke hadde adgang til på Ilebu - at jeg vis å vis de tyske myndigheter hadde gått så sterkt inn for ing. Frisak som overhodet mulig. Jeg hadde personlig garantert for ham i et brev av følgende ordlyd:

Herr Obersturmführer Fahnl,
Victoria Terrasse 5/7.

Betr.dr.ing.Arvid Frisak.

Anlässlich unsere heutige Besprechung über die Verhaftung des Herrn Frisak, der bei uns als Chefchemiker und Metallurg tätig ist, wird bestätigt, dass:

1. Er seit 1923 in unserem Dienste steht und für unseren Betrieb unentbehrlich ist. Wir erzeugen Eisenlegierungen mit Silizium und Mangan über die von Wehrwirtschaft ausschliesslich verfügt wird. Herr Frisak hat die Überwachung der electrischen Ofen.

2. Er hat seit 1923 die norwegische Arbeiterpartei gehört und war auf ein Jahr Gemeindevorsitzender in Porsgrunn. In den Jahren 1930-34 war er Mitglied und teilweise Vorsitzender im Verein der sovjetrussischen Freunde in Norwegen. In 1934 hat er sich von politischer Tätigkeit zurückgezogen und fern gehalten.

3. Sein Character ist sehr gut. Er ist ein Idealist aber naiv in seiner Beurteilung. Er ist wahrhaftig und gewissenhaft.

4. Seine Familienverhältnisse sind ausgezeichnet trotzdem dass seine politische Einstellung nicht mit derjenige seiner Verwandten zusammenfällt. Sein Vater x war Richter. Seine Mutter, die 85 Jahre alt

ist, gehört zu Nasjonal Samling. Gleichfalls seine älteste Schwester. Sein einziger Bruder steht mit zwei Söhnen an der Ostfront, wo der eine Sohn gefallen ist.

Ich kenne die Familie Frisak seit 50 Jahren und übernehme gern die Bürgerschaft für unseren dr. ing. Arvid Frisak."

De som husker hvordan det tyske politi i mange tilfelle tok repressalkter overfor dem som godtroende hadde påtatt seg personlig garanti for menn som senere rømte, og spesielt ~~få~~ menn som var kjent for kommunistiske sympatier, vil forstå at jeg ikke hadde det særlig hyggelig i dagene etter Frisaks flukt. Men jeg skal innskrenke meg til å si at det gikk overraskende bra - helt til jeg altså etter frigjøringen opplevde at min inngripen til fordel for ingeniør Frisak ble forsøkt anvendt som et våpen mot meg.

Heldigvis var beskyldningen så dårlig fundert at politiet ikke tok noe hensyn til den.

Annerledes gikk det med en annen og enda verre beskyldning .

Anklaget for angiveri

~~I begynnelsen av~~ ^{Den 1.} november 1945 ble jeg for første gang innkalt til politiforhør på Ilebu, og der fikk jeg endelig ~~sk~~ en slags beskjed om hva de virkelige alvorlige anklager mot meg gikk ut på.

Kriminalbetjent W. Gyller forela meg noen linjer av et promemoria som jeg den 10. mai 1944 etter anmodning hadde sendt den daværende ombudsmann for næringslivet og sjef for Næringsdepartementet, Alf L. Whist. Her sto følgende setning, som jeg fikk anledning til å notere og ble bedt om å redogjøre for:

"At SKKs adm. direktør (Olav Strand) vil være formann i styret (for PEA) for å kunne utnytte maktovertagelsen, har han bevist ved å fjerne adm. direktør fra styret og ved å sabotere PEAs virksomhet overfor Reichskommissar og departementet."

Nå vil kanskje en uinformert leser - i likhet med landssvikpolitiet anno 1945 - sperre øynene opp ved synet av uttrykket "sabotere ... Reichskommissar" og tenke seg at her foreligger ~~virkelig~~ virkelig et eklatant angiveri fra min side. Det er også nettopp dette inntrykk jeg har villet fremkalle ved å legge saken frem nøyaktig så ufullstendig som den ble lagt frem for politiet i 1945!

Selv kjente jeg jo den hele sammenheng - og det gjorde også de menn som hadde "informert" politiet om mitt PM. De hadde lest det i sin helhet og visste like godt som jeg at ordet "sabotere" ikke var brukt i den særlige betydning det hadde fått under krigen. De visste også at hverken hr. Whist eller andre hadde oppfattet det slik, og de visste at det ikke hadde medført noen som helst reaksjon fra NS eller tyskerne mot den mann det var brukt om, direktør Strand i SKK.

Men all denne viten hadde de omhyggelig holdt tett med. De hadde med velberådd hu sendt politiet et løsrevet sitat fra mitt PM i håp om at det skulle fortone seg som et bevis for at jeg hadde angitt direktør Strand til de nazistiske myndigheter.

Dette "bevis" hadde politiet sittet med i ~~SIKRE~~ ~~SIKRE~~ nesten seks måneder etter frigjøringen uten å gi meg noen sjanse til å oppklare misforståelsen. På stedet var det heller ikke lett for meg å gjøre det. Som fange på Ilebu hadde jeg ingen avskrift av mitt PM. Jeg måtte innskrenke meg til å referere dets hovedpunkter etter hukommelsen

og for øvrig anmode politiet om å fremskaffe det og lese det i sin helhet. Man ville da straks forstå at noen "sabotasje" i krigsbetydning hadde jeg aldri tenkt på. I en skriftlig redegjørelse forklar jeg hva stvidighetene mellom SKK og PEA hadde dreie seg om, vesentlig kraftpriser og spørsmålet om hvordan de forskjellige aksjonærgrupper ~~ix~~ skulle være representert i PEAs styre. Jeg kan også ta med en viktig opplysning som jeg ga kriminalbetjenten, ~~xxx~~ og som straks burde overbevise enhver om at det iallfall ikke kunne være tale om noe angiveri fra en NS-mann mot "gode nördmenn," slik som førsteinntrykket av den løsrevne setning fra mitt PM kunne gi utenforstående en følelse av. Saken var jo nemlig denne:

Styret i PEA besto, etterat jeg var satt utenfor av to NS-ordførere og direktør Strand som representanter for SKK, samt av driftsbestyrer Ellefsen som varamann for sveitsernes representant.

Styret i SKK besto av NS-ordføreren i Porsgrunn som ved sin side hadde et råd bestående av to andre NS-ordførere, foruten tidligere rådmann Kjølseth og direktør Strand.

Hadde det foreligget noe angiveri fra meg til minister Whist, måtte det altså nærmest ha vært å betrakte som et indre NS-anliggende!

Det fremgår ikke av papirene at politiet har gjort noen anstrengelser for å skaffe seg hele teksten i mitt PM. Heller ikke fikk jeg noen nærmere rede på de beskyldninger som var rettet mot meg i tilknytning til det løsrevne sitat. Det skjedde først to år senere, i november 1947, da jeg for første gang fikk se sakens dokumenter hos min forsvarer. Og nå var det min tur til å spørre

øynene opp.

Det viste seg at SKK den 8. mai 1945 hadde sendt følgende brev til sin advokat, Georg Lous, med anmodning om å bringe det videre til Oslo Politi:

"Hermed tillater vi oss å anmode Dem om på våre vegne snarest mulig å foreta det nødvendige for å utvirke beslagleggelse av arkivet tilhørende PEA i PEAs kontor i Oslo og likeledes direktør Alex. Christiansens private forretningsarkiv.

Vårt selskap er innehaver av aksjemajoriteten i PEA og vi mener å ha god grunn til å frykte for at disse arkiv kan bli helt eller delvis tilintetgjort for å fjerne bevisligheter for ulovligheter, som er begått under okkupasjonen.

Som eksempel på slike ulovligheter skal vi nevne en ~~lovst~~lovstaidig innkallelse av generalforsamling i bedriften ~~2.~~ 2. april i år, ulovlig forandring av vedtektene for PEA og ulovlige valg. Videre skal vi nevnes at herr Christiansen i brev til minister Whist har beskyldt formannen i PEAs styre (vårt selskaps adm. direktør) for å ha "sabotert PEAs virksomhet overfor Reichskommissar og departementet." Da PEA er en bedrift, som av okkupanten ble betraktet som meget krigsviktig, er dette en beskyldning mot en landsmann av den art, at om den hadde ført fram ville den ha medført dødsstraff for PEAs styreformann.

For dette forhold inngis samtidig hermed politianmeldelse på hr. Christiansen fra direktør Strands side, bilagt ~~xxxxx~~ med ekstraktutskrift av herr Christiansens brev til hr. Whist."

Dette ^(Christiansen) ~~brevet~~ var undertegnet av H.E.Kjølseth, tidligere formann i SKKs styre (som var blitt avsatt av NS ved "nyordningen" av Kraftselskapets ledelse i 1941), og direktør Olav Strand.

Advokat Lous hadde straks sendt ^{anmeldelsen} ~~brevet~~ til Oslo Politi med følgeskrivelse av 11. mai 1945, og politimesteren hadde ~~sandt~~ forsynt det med ~~en~~ påtegningen: "Krimsjef. Haster! P.M." Han hadde altså tydeligvis oppfattet det som en anmeldelse for grove forbrytelser, med den følge at jeg ble arrestert samme dag.

Videre hadde direktør Strand den 14. mai 1945 sendt følgende brev til politimesteren i Telemark:

"Vedlagt tillater jeg meg å oversende avskrift av et brev datert 12. mai 1944 fra direktør Alex. Christiansen, PEA, Oslo, til minister Alf Whist, samt avskrift av konklusjonen på et PM av 10. s. ~~xxxxx~~ md. som medfulgte brevet til hr. Whist.

Som det fremgår av denne konklusjon fremsetter hr. Christiansen her beskyldning mot meg om å "å sabotere PEAs virksomhet overfor Reichskommissar og departementet." PEA var som bekjent av de tyske myndigheter ansett for en meget krigsviktig industri.

Hva herr Christiansen sikter til har jeg ikke kjennskap til, men noen tid tidligere hadde jeg vært innkalt til Stortinget til en tysk major, hvis navn jeg ikke husker, for å stå til rette for at reparasjonen av vår transformatorstasjon ved PEA etter bombeangrepet 24. juli 1943 ikke hadde gått så raskt som tyskerne ønsket. Herunder ble det fremsatt en halvveis beskyldning om sabotasje, og forsåvidt var det riktig nok at reparasjonen var lagt an på en slik måte at den tok vesentlig lenger tid enn det ville vært nødvendig. Da jeg skulle inn til vedkommende tyske major kom direktør Christiansen ut av døren. Det er mulig at det er denne sak hr. Christiansen har forsøkt å ta opp igjen gjennom denne sin beskyldning mot meg.

Hr. Christiansens ekspedisjon til hr. Whist inneholdt en rekke andre grove beskyldninger mot meg, men disse er av den art, at behandlingen nærmest hører hjemme i PEA og Kraftselskapets styrer.

Imidlertid finner jeg beskyldningen om sabotasje fremsatt mot en landsmann under de rådende forhold for så graverende, at jeg har villet gjøre våre myndigheter bekjent med den."

Først da jeg leste disse anmeldelser, to og et halvt år etterat de var inngitt, skjønnte jeg hvorfor det hadde vært så om å gjøre for politiet å holde meg fengslet, til tross for min høye alder og min betenkelige helbredstilstand. Som det vil sees opereres det i anmeldelsene med to forskjellige anklager mot meg, dels at jeg skulle ha beskyldt direktør Strand for sabotasje i mitt PM til minister Whist, dels at jeg "halvveis" hadde beskyldt ham for sabotasje i en samtale med en tysk major. Begge anklager var like uberettiget, som jeg senere skal påvise i detalj. Overfor den siste skal jeg her nøye meg med å si at den omtalte transformator tilhørte SKK, ikke PEA, videre at vi fikk vår strøm

over en annen transformator
men

over en annen transformator , og endelig at jeg aldri har talt med noen tysker om den. Forøvrig henviser jeg til den erklæring fra major Schröder som er inntatt på et annet sted i boken.

Enda så sent som i 1947 hadde jeg ikke effektive midler til å imøtegå de ^{voldsomme} ~~grove~~ anklager mot meg. Jeg kunne ikke legge frem det omtalte PM, for kopien av det var brakt til Porsgrunn sammen med ~~en~~ mitt øvrige arkiv. Og den tyske major - hvor i all verden skulle jeg lete etter ham?

Men heldigvis, tiden arbeidet for meg og sannheten, og jeg skal nå fortelle hvordan det langsomt gikk opp for påtalemyndigheten at den var ført bak lyset, at anklagene mot meg ikke kunne opprettholdes og at den påtenkte straff måtte reduseres så å si in absurdum.

For å lette oversikten ser jeg foreløpig bort fra de "vanlige" tiltalepunkter (NS-medlemskap o.l) og holder meg til myndighetenes varierende syn på de virkelig grove anklager mot meg, beskyldningene om angiveri. Gjennom de offentlige dokumenter i min saksmappe kan ^{det} direkte avleses hvordan de faktisk forhold etter hvert kom for en dag.

Landssvikpolitiets første forslag til tiltale mot meg er datert den 12. februar 1946, altså vel to måneder etterat jeg var løslatt fra Åkebergveien

Kretsfengsel. Her heter det:

"Sendes de herrer Statsadvokater for Landssviksaker i Oslo med forslag om at der reises tiltale ved Eidsivating lagstol, landssvikavdelingen, mot:

Navn : Alex. Christiansen ...

... Etter den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 § 86

... Siktete anmeldte den 12. mai 1944 direktør -en for Skiensfjordens Kommunale Traffselskap,

- 21 -

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2004 Olav Strand, til "minister" Alf Whist, med den følge at Strand ble innkalt til forhør i Reichskommissariatet.

Forslaget var undertegnet av Tage Petersson og parafert av politifullmektigene Knut Hesselberg og Herman A. Knudtzon.

Jeg minner om at en landssviksak for lagmannsretten i alminnelighet forutsatte mange års fengselstraff og eventuelt stor erstatning hvis tiltalte hadde formue, så det kunne ikke herske noen tvil om at politiet anså mine forbrytelser for meget graverende. Fra Erstatningsdirektoratet hadde jeg også fått underretning gjennom min bobestyrer om at det ville kreve en "økonomisk reaksjon" på 230.000 kroner

1947 2

Efter et års forløp hadde imidlertid myndighetene fått noe bedre innsikt i sakens realitet, og nå ble det utarbeidet et nytt forslag til tiltale. Det er datert 9. februar 1947, signert av Tage Petersson og parafert av fullmektigene Hesselberg og Knut Svantesen. Fremdeles gjelder det tiltale efter straffelovens alvorlige paragraf 86 ("som setter straff for den som rettsstridig bærer våpen mot Norge, eller som under en krig hvori Norge deltar, eller med sådan krig for øye yder fienden bistand i råd eller dåd...") Men nå gikk forslaget til statsadvokatene ut på at tiltale skulle reises ved Aker herredsrett, hvilket tydet på en adskillig mildere vurdering enn året før, og det springende punkt i tiltalen hadde fått en mer avgrenset karakter, ix om det enn fremdeles var ille nok :

"Siktede anmeldte den 12. mai 1944 direktør Olav Strand til "minister" Alf Whist, for å sabotere gjenoppbygningen av selskapets bombede transformatorstasjon, med den følge at Strand ble innkalt til forhør i Reichskommissariatet."

Statsadvokaten må ha lest mine redegjørelser for

den virkelige sammenheng med betydeligx våknere blikk enn politiet, for han unnlot helt å reise tiltale ~~mot~~ meg i tråd med det forslag som forelå. Etter et års tid eller vel så det, ~~fikk~~ den 5. april 1948, fikk jeg overlevert et såkalt forelegg som lød på "straff efter landssvikloven av 21. februar 1947 ..."

Straffelovens strenge paragraf 86 var ikke nevnt, "anmeldelsen" ~~var~~ av direktør Strand heller ikke. Nå gjensto bare at jeg hadde vært medlem av NS og gitt forskjellige bidrag ~~til~~ "til NS og dertil knyttede organisasjoner," og som straff for det skulle jeg vedta de 7 måneders fengsel som jeg allerede hadde tilbrakt i "varetekt." , samt betale en bot til statskassen på 50000 kroner og en erstatning på 120000 kroner. Om det siste punkt het det : "Erstatningskravet støttes på disse punkter : Aktivt medlemskap i NS fra januar 1942 til frigjøringen."

Forelegget var undertegnet av statsadvokat Karl Lous. Jeg nektet å vedta det.

Litt senere, i slutten av april 1948 , inntraff en merkelig skjebnens tilskikkelse som ble av den aller største betydning for meg. Ved et rent tilfelle traff ~~en~~ jeg den mann som hadde ~~representert~~ representert det sveitsiske selskap Météor i voldgiftsaken om sammensetningen av PEAs styre, overrettssakfører Finn H. Strøm. Jeg nevnte for ham at jeg hadde vært beskyldt for de verste ting i forbindelse med det PM som jeg i sin tid hadde sendt minister Whist, men at det ~~ikke~~ ikke hadde vært mulig for meg å få det hele PM fremlagt. Jeg spurte hr. Strøm: "Har De fremdeles de papirene De fikk utlevert av meg i forbindelse med voldgiftssaken."

"Ja," svarte han, "De kan få dem."

Jeg behøver vel ikke si hvor lett jeg følte meg ved å få en slik beskjed. Jeg ~~skjakk~~^{ga} straks en kopi av det famøse PM til min forsvarer, advokat C. A. Torstensen, som sendte det videre til statsadvokat Lous. Jeg gjentar de sentrale avsnitt av hans følgeskrivelse, da den gir et konsist og klart referat av hendelsesforløpet. X

"...Den i anmeldelsen omhandlede beskyldning for "angiveri" som kunne ha medført dødsstraff for PEAs styreformann", fikk direktør Christiansen først eksakt kjennskap til i november 1947, da han for første gang ble gitt anledning til å se sakens dokumenter. Da hans arkiv som nevnt var beslaglagt og utlevert til PEA, var han imidlertid avskåret fra å dokumentere at anmeldelsen var uriktig. Alle-rede ved politiforklaring av 1. november 1945, dok. 24, hadde han dog uttrykkelig forlangt at anmeldere skulle legge frem nevnte PM i sin helhet og ikke bare et enkelt løsrivet avsnitt. Tross gjentatte krav er imidlertid denne forlangende ikke etterkommet.

Efterat forelegg er utferdiget i saken, har direktør Christiansen ved et tilfelle funnet kopi av bl.a. det omhandlede PM, som jeg tillater meg å vedlegge.

Som det fremgår er dette PM et dokument på 26 sider med 16 bilag, utarbeidet i anledning av at direktør Christiansen og hans personlige varamann i PEAs styre, ~~advokat~~ h.r. advokat Gustav Heiberg, på generalforsamling i april 1944 var blitt fjernet fra selskapets styre. Det vil videre fremgå at dette PM ikke inneholder noe som kan støtte den mot direktør Christiansen fremsatte anmeldelse. Noe som kunne medføre ubehageligheter, enn si dødsstraff for direktør Strand, finnes det overhodet ikke antydning til i dokumentet.

De fremsatte beskyldninger er således grunnløse og savner ethvert holdepunkt i det nevnte PM. Jeg kan ikke forstå forholdet annerledes enn at anmelderen den hele tid har hatt kjennskap til dette. I allfall har han hatt sådant kjennskap efterat selskapet fikk utlevert det av politiet beslaglagte arkiv tilhørende direktør Christiansen. Til tross herfor har han ikke trukket beskyldningen tilbake eller kommet med beriktigelser. Jeg overlater til herr statsadvokaten å karakterisere dette forhold. Jeg vil imidlertid også påtale at politiet har festet litx til anmeldelsen, til tross for at det som bevis for angiveriet ikke engang var fremlagt så meget som en hel side av det omhandlede PM. Der-til synes politiet å ha ~~neglisjert~~ neglisjert fullstendig direktør Christiansens forlangende om å få nevnte dokument fremlagt i sin helhet. Det kan

forøvrig heller ikke sers at politiet på annen måte har gjort det ringeste forsøk på å efterforske forholdet, idet det kun har holdt seg til den innsendte anmeldelse."

"...Det må ansees på det rene at direktør Christiansens arrestasjon og fortsatte fengsling utelukkende skyldes at han var siktet for angiveri av grovere art, idet de øvrige forhold som forelegges omfatter neppe betinger frihetsberøvelse. Det må også erkjennes at mistanken om angiveri var helt grunnløs og at den ikke var fremkalt ved noe forhold som kan legges direktør Christiansen til last. Som følge av mistanken har han imidlertid måttet tåle en langvarig frihetsberøvelse, hvorunder han har pådratt seg helbredsskader av ganske vesentlig art og således at hans helse nå er alvorlig svekket. Jeg henviser herom til de legeerklæringer som vedliggjer sakens dokumenter. I tillegg hertil kommer den psykiske påkjenning som fengselsoppholdet har vært for direktør Christiansen. Jeg vil i denne forbindelse ikke ~~unnløse~~ unnløse å nevne at han i fengsle blant annet ~~ble~~ ble mentalundersøkt etter forlangende av politiet.

Direktør Christiansen var før okkupasjonen et kjent og aktet medlem av samfunnet og innehadde flere private og offentlige verv. Beskyldningene om det ondartede angiveri har imidlertid sirkulert i videre kretser og har påført ham et tap i den alminnelige borgerlige aktelse, som langt overstiger hva siktelsens øvrige punkter ville betinge. Jeg er tilbøyelig til å anta at beskyldningene ikke ville hatt en sådan virkning om politiet hadde efterforsket forholdet med tilbørlig ~~aktet~~ raskhet og således at beskyldningene var blitt gjendrevet på et tidligere tidspunkt. Tilsvarende gjelder formentlig direktør Christiansens stilling som direktør ved PEA. Hadde sakens rette forhold fremtrådt på et tidligere stadium, er det meget mulig at han hadde kunnet fortsette ~~sin~~ i sin stilling, idet hans avskjedigelse for en vesentlig del var forårsaket ved mistanken om for angiveri av sin kollega i selskapets styre, direktør Strand.

Den ugrunnede mistanke har således hatt de alvorligste konsekvenser for direktør Christiansen. Jeg finner det naturlig ~~at~~ at det tas hensyn hertil ved den strafferettslige reaksjon for de forhold som forelegges omfatter. Det synes ganske klart at disse forhold ikke ville betinge frihetsstraff av noen art. Den fengsling som direktør Christiansen således ~~er~~ ugrunnet og uten egen foranledning har utholdt, bør imidlertid komme ham til gode og ansees som ~~en~~ tilstrekkelig reaksjon for de forhold som det ikke vedtatte forelegg omfatter. Direktør Christiansen er nå mer enn 71 år. Hans helse er meget redusert, vesentlig som følge av fengselsoppholdet og således at hans nå er ~~en~~ uten ervervsevne. Jeg tror ikke at offentlige hensyn krever at det reageres ytterligere overfor ham for de forhold som han under okkupasjonen måtte ha gjort seg skyldig i."

Advokat Torstensens skrivelse var datert

9. februar 1949. Statsadvokatens syn på saken fremgår av et brev han sendte riksadvokaten, og hvor hovedpunktene lyder :

"Alexander Christiansen ... ble ved frigjøringen arrestert ~~xx~~ på grunnlag av en anmeldelse fra selskapet, og grunnlaget for fengslingen må være ~~xxxxx~~ den i pkt. 4 i politiets innstilling av 8. februar 1947 nevnte anmeldelse. Jeg antar at politiet ved sin tidligere behandling av saken og ved sin innstilling til en viss grad har overvurdert sakens betydning. Den av politiet nevnte anmeldelse bygger på ett enkelt avsnitt av et av direktør Christiansen utarbeidet PM, og selv om uttrykket må innrømmes å være uheldig, fant jeg dog ikke grunn til å ta dette forhold med som særskilt tiltalepost. Forholdet hadde nær sammenheng med stridigheter mellom de forskjellige interessenter i selskapet og disse forhold i selskapet fant jeg neppe kunne ansees straffbare som landssvik."

"...Efter det straffbare forhold, siktedes alder og helsestilstand og da det også ville være tale om et forholdsvis betydelig økonomisk ansvar i saken, fant jeg ikke grunn til å anvende ytterligere fengselstraff ut over den tid siktede hadde sittet i varetektsarrest. På den annen side fant jeg at han hadde vært et såpass aktivt medlem av NS at det i betraktning av den fremtredende stilling han tidligere hadde inntatt, ville være overensstemmende med rettspraksis å anvende en kortere fengselsstraff. Jeg er fremdeles av den oppfatning at en sådan straff må være passende..."

Denne skrivelsen var signert av statsadvokat Karl Lous den 16. mars ~~1948~~ 1949.

Omtrent på dette tidspunkt ble jeg stående uten forsvarer, idet advokat Torstensen måtte reise til Amerika som regjeringens fullmektig i Hannevigsaken. For å få en helt objektiv uttalelse om det forelegg jeg hadde fått, henvendte jeg meg til høyesterettsadvokat Ragnar Christophersen, som hadde ført aktoratet i en rekke landssviksaker, og etter å ha gjennomgått alle dokumenter sendte han statsadvokaten en fremstilling, datert 28. september 1949, hvor det bl.a. heter:

"Selve arrestasjonen og den fortsatte fengsling skyldes ene og alene den særdeles alvorlige anmeldelse for angiveri fra direktør Strand ved SKK, oversendt og moralsk endossert av advokat Georg Lous.

Denne anmeldelse er tilstrekkelig desavouert i og med den avgjørelse som er truffet av påtalemyndigheten etter etterforskning og imøtegåelse fra direktør Christiansens side, hvorved denne post er helt frafalt og utgått av siktelsesgrunnlaget.

Med fremsettelsen av den alvorlige beskyldningen har hatt fatale konsekvenser for direktør Christian- sen : varetektsfengslingen og den fysiske og psykiske nedbrytning som den hadde til g følge for den fengsle- de, samt videre tap i økonomi og tap i medborgerlig aktelse.

Jeg skal ikke innlate meg på noen nærmere karakte- ristikk av direktør Strands fremsettelse av beskyld- ningen. Men etter å ha satt meg inn i sakens doku- menter, særlig PM'et av 10/5.1944 med bilag, vil jeg ikke tilbakeholde den bemerkning av fremsettelsen av beskyldningen bare i beste fall kan forklares som et rent hysterisk utslag."

Saken var så en tur innom Erstatningsdirektoratet og kom tilbake til statsadvokaten med påtegning av 8. oktober om at

"en etter de siste opplysninger som foreligger finner å kunne redusere ansvaret til kr. 90000."

Så gikk det atter et par måneder. Den 19. desember 1949 sender statsadvokaten igjen hele saken til riks- advokaten, og sier bl.a.:

"Advokat Christophersen fremhever særlig anmeldel- sen fra SKK, som førte til det varetektsopphold som det senere har vist seg må ansees ubegrunnet. Han har derfor etter de opplysninger som nå foreligger i saken, henstillet ~~til~~ at påtalespørsmålet tas opp til ny overveielse."

På dette kommer følgende svar:

"Sendes med vedlegg tilbake til de herrer Stats- advokater, idet jeg viser til konferanse idag ~~om~~ og bekrefter Riksadvokatens uttalelse om at han ikke finner å kunne samtykke i påtaleunntatelse i denne sak.

Riksadvokaten har dog intet å merke til at der utfordiges forelegg på en bot, som ~~ansees~~ ~~avsonet~~ ved utholdt varetektsarrest.

Riksadvokatembedet, 24. desember
1949

(sign.) Otto Hafting.

I betraktning av de straffeforføyninger som politiet opprinnelig hadde forestilt seg, må jeg jo si at dette var litt av en julegave. Men jeg avslo fremdeles å vedta noe forelegg på et slikt

grunnlag. Statsadvokaten besluttet derfor å fremme sak mot meg ved Oslo Byrett, og sendte beskjed herom til den oppnevnte aktor, overrettssakfører Per Friis. (Jeg peker i forbigående på det underlige sammentreff at Per Friis var sønn av den mann som det offentlige hadde oppnevnt til bestyrer av mitt bo, likesom statsadvokaten var ~~xxxxxx~~ nevø av advokat Georg Lous, som hadde besørget anmeldelsen mot meg oversendt ~~politisk~~ til politiet. Disse forhold har dog selvsagt ikke hatt noen innvirkning på behandlingen av min sak, og ingen av ~~xxxxxx~~ herrene ~~xxxx~~ anså seg inhabile som myndighetenes talsmenn mot meg.)

I statsadvokatens instrukskil til aktor het det:

"Der bes nedlagt påstand om en kortere fengselsstraff, som ansees avsonet ved utholdt varetektsarrest, rettighetstap efter landssviklovens § 10 nr. 1 og erstatning overensstemmende med Erstatningsdirektoratets siste uttalelse av 8. oktober 1949. Påstand om bot blir forøvrig ikke å nedlegge."

Instruksen var undertegnet den 30. januar 1950 av Karl Lous.

To måneder senere sendte imidlertid den samme statsadvokat en ny instruks, datert 8. mars 1950, som klart presiserte at både angiveribeskyldningen og de andre stygge anklager mot meg var helt bortfält. Her het det:

"Efter det utferdigede forelegg er siktelsen innskrenket til medlemskap i NS og bidrag til NS-formål. Jeg kan da ikke innse at det kan være nødvendig i landssviksaken å gå i detalj med hensyn til stridighetene i selskapet PMA. Christiansen er ikke siktet for landssvik ~~å~~ for noe forhold i den forbindelse og disse forhold kan ikke være av særlig betydning for ~~landssviksaken~~ landssviksaken.

Jeg anmoder Dem derfor om å søke saken fremmet snarest mulig overensstemmelse med den siktelse, som er utformet i forelegget."

Under fortsatte forhandlinger med statsadvokaten forut for den bebudede rettssak, fant han ~~xxx~~ det riktig å foreta en ytterligere reduksjon ~~xxx~~ i straffekravet, og resultatet fremgår av et brev

han sendte landssvikavdelingen den 1. juli 1950.

Det lyder:

"Da hovedforhandling i saken mot direktør Alex. Christiansen skulle avholdes den 22. juni d.å., erklærte han at han ønsket å vedta et forelegg. Erstatningsdirektoratet har derefter, som det fremgår av foranstående påtegning, redusert det økonomiske ansvar til kr. 25000.

Jeg finner derfor å kunne trekke forelegg av 5/4-1948 tilbake og således, at saken blir å avgjøre ved en bot stor kr. 10000, som ansees ~~avsonet~~ avsonet ved utholdt varetektsarrest fra 11/5 til 24/11 1945 og en erstatning i medhold av landssiklovens § 22 på kr. 25000. Rettighetstap bortfaller efter lov av 28. juli 1949 § 25. Grunnlaget for forelegget ~~blir~~ blir som i det tidligere forelegg, idet saken for forhold, som ikke er medtatt i forelegget, er henlagt.

Politiet anmodes om å utferdige forelegg overensstemmende med det foran nevnte og få dette vedtatt. Hvis siktede ønsker det, kan bekreftes at saken for øvrig er henlagt."

så

På dette grunnlag ble jeg/presentert for et forelegg av følgende innhold :

"Grunnlaget for forelegget er:

1 a. Siktede har stått som medlem av NS fra januar 1942 til frigjøringen.

2 a. Siktede har fra sommeren 1941 ydet betydelige bidrag til NS og dertil knyttede organisasjoner, således i september 1941 til den norske legion kr. 5000, i 1942/43 til legjonen og Frontkjemperkontoret tilsammen kr. 21000, 10/4-45 til 4. politi-kompani kr. 10000, og i 1944 til NS-organisasjoner kr. 16000.

44?

b. Siktede foranlediget som styreformann PEA at selskapet 7/7 1941 ydet bidrag kr. 7500 til den norske legion, og i 1942 og 1943 bidrag på tilsammen kr. 20000 til Nasjonal Samlings Hjelpeorganisasjon.

Straffen settes til:

I. En bot til statskassen av kr 10000 som ansees avsonet ved utholdt varetektsarrest fra 11/5 til 24/11 1945.

II. Følgende rettighetstap (Hele dette kapittel er overstrøket).

Med hjemmel i lovens § 22 forelægges han dessuten: I erstatning kr. 25000.

Erstatningskravet støttes på disse grunner:

Aktivt medlemskap i NS fra januar 1942 til frigjøringen.

(Her er ordet "Aktivt" overstrøket, med følgende påtegning : "Strøket av meg. Th. Haukenæs, pfm.")

Oslo den 7. juli 1950.

(sign). Th. Haukenæs, pfm. "

Endelig inneholdt forelegget følgende påtegning:

"Saken mot siktede gir ikke grunnlag for siktelse for andre forhold enn de som er nevnt i forelegget og er forøvrig henlagt.

(sign). Th. Haukenæs, pfm."

Jeg anmoder leseren om å blade tilbake og sammenligne dette forelegg med de siktelse og de økonomiske krav som påtalemyndigheten hadde fremsatt før.

Efter fem års kamp, og en efterforskning som jeg tør si i sin helhet var utført av meg, ikke av de offentlige myndigheter, hadde jeg oppnådd å få stadfestet svart på hvitt at de sjofle beskyldninger mot meg var ~~grunnløse~~ helt grunnløse, og den "økonomiske reaksjon" var redusert fra 225.000 til 25000 kroner. Dertil hadde jeg fått bindende tilsagn om at den ilagte erstatning skulle dekkes av sperrede riksinnskudd, ikke av selve boet. En mann som opprinnelig skulle "flås til skinn", hvis eiendom skulle utparselleres og hans hjem oppløses, og som var truet med årelang fengselstraff ("fire år", antyde L'Abée Lund høsten 1945) for de alvorligste forbrytelser mot landsmenn, kunne igjen løfte hodet og se frem til en noenlunde trygget alderdom. Jeg måtte ha rett til å betrakte det som en betydelig seier.

Men allikevel fant jeg ikke å kunne vedta forelegget. Jeg foretrakk å ta en offentlig rettssak for å få anledning til å gi en uttømmende redegjørelse om forholdene innen PEA og SKK, blant annet for å godtgjøre at min innmeldelse i NS var skjedd som et forsøk på å redde PEA, som gjennom direktør Strands manøvrer var truet med å bli opp-

Slukt av Nordisk Lettmetall.

Imidlertid meddelte påtalemyndighetens representant meg at jeg under en rettssak ikke ville få adgang til å forklare meg om forholdene innen de to selskaper, siden siktelsen i den forbindelse var bortfalt. Når jeg på denne måte - etter min og andres mening i strid med loven - ble regulært kneblet, hadde jeg ikke annet å gjøre enn å vedta forelegget, hvor meningsløst og motbydelig det enn var å måtte "godta" syv måneders uberettiget fengsling som følge av de oppdiktete ~~armeldelser~~ armeldelser fra SKK.

Den 11. juli unde tegnet jeg derfor forelegget.

Hensikten med beskyldningene

Mange vil kanskje undre seg over at en mann i direktør Strands stilling kunne finne på å fremkaste angiveribeskyldninger som han måtte vite ville bli gjennomskuet før eller siden. Han hadde allerede i 1944 lest mitt PM til hr. Whist i sin helhet, ikke bare det avsnitt han sendte politiet. Han var også bekjent med at mitt PM hadde foreligget hos minister Whist og i Innøriksdepartementet i et helt år før krigen sluttet, og i all denne tid var det ikke krummet et hår på hans hode. Endelig skal jeg gjerne utstede attest for at direktør Strand ikke er hysteriker. Som det fremgår av foranstående historikk er han en hård, kanskje nærmest kynisk forretningsmann som ikke skjelver på hånden, og hans følelser i frigjøringsdagene 1945 har neppe vært preget av angst for en "sødsstraff" som aldri hadde streift noen myndighet, hverken tysk eller norsk, og som iallfall ikke kunne virke skremmende på ham etter okkupasjonens opphør.

Vi må altså finne en annen forklaring på direktør

Strands politianmeldelse enn det advokat Christopher-
sen kalte "i beste fall ~~MYKKEKX~~" hysteri. Og forklar-
ingen har han selv gitt i den tidligere nevnte sam-
tale med min svigersønn, salgssjef J. B. Høst, på KNA-
hotellet 18. oktober 1949 i nærvær av Madame
Lachenal og direktør Ellefsen. I Høsts notat om
~~denne~~ samtalen heter det om dette punkt :

"Ad Strands beskyldning om angiveri.

Høst fremholdt at denne beskyldning av en ledende
jurist ~~ikke~~ i rettsoppgjøret ble betegnet som "i
beste fall utslag av hysteri" og at dir. Christian-
sens brev kun henviste til en forespørsel om priser
for kraftleie. Høst oppfattet Strands brev til
politiet som særlig sjofelt under hensyntagen til at
Strand oppfattet dir. Christiansen som en motstander
og uvenn. Til dette svarte dir. Strand at for det
første var det ikke han som sendte brevet alene, men
~~SKKs~~ styre, idet han hadde ~~konferert~~ rådført seg
med herr Kjelseth, tidligere formann i styret, om hva
som måtte gjøres forat han skulle kunne sikre seg
dir. Christiansens arkiv og derigjennom viktige
papirer for BEA som man var redd for kunne bli til-
intetgjort. Kjelseth hadde da skaffet nevnte brev
tilveie, og man ble enig om at politiet måtte ha
noe særlig graverende materiale forat man skulle
holde dir. Christiansen fast, således at det ville
bli adgang til å sikre seg hans arkiv, og dette
måtte da kunne gis ved hjelp av dette brevet som
ble sendt politiet og hvori man beskyldte dir.
Christiansen for angiveri som kunne ha medført
dødsstraff for Strand. ~~xxxxixxi~~ Dertil ville han
bemerke at selvfølgelig hadde han heller ikke ment
at dette hadde noe med det som var nevnt i brevet å
gjøre. Hvis det hadde gjort, ville han ha vært
enig i betegnelsen hysteri. Men det faktiske for-
hold var at han var blitt innkalt til et møte hos
en tysk major i Oslo. Til dette møte kom han forsent
og idet han går inn, kommer dir. Christiansen ut av
samme dør, hvilket for ham syntes opplagt at han var
innkalt samtidig for å stå til rette for en for-
sinkelse i gjenoppbygningen etter bombeangrepet, og
at dette spørsmål måtte være kommet opp etter an-
klage av dir. Christiansen. Han hadde imidlertid
"reddet" seg ved å late som han bare var dum og
ikke forsto og bare lot som han hadde forsøkt å
gjøre det best mulig. Og at dette var en anklage
fremsett av dir. Christiansen var han fullstendig
overbevist om, og at det var denne anklage han mente
var det angiveri som dir. Christiansen skulle ha
gjort seg skyldig i. Her ville imidlertid påstand
stå mot påstand, idet dette selvfølgelig var
nå aldri lot seg oppklare.

.....

Da jeg dagen etter oppsøkte Madame Lachenal på
hotellet for å ønske henne god hjemreise, var det
første hun sa ~~at~~ til meg at den foregående dags
møte hadde berørt henne meget sterkt, og det første
hun hadde gjort om morgenen var å skrive til Madame

*Jeg fremholdt for å
skildre by og hotell
historie*

Friderich , at de beskyldninger som av herrerne Strand og Ellefsen var reist mot dir. Christiansen under deres opphold i Genf "were all lies."

P.S. Jeg vil tilføye at jeg stilte dir. Ellefsen et direkte spørsmål om det i det på dir. Christiansens kontor beslaglagte arkiv fantes en eneste ting som kunne berettige til de drastiske forholdsregler som man var gått til for å sikre seg det. Til dette svarte ~~xx~~ dir. Ellefsen : "Det fantes ingenting, men det kunne jo ha vært noe."

Altså : For å kunne sikre seg mitt arkiv (og jeg kan vel trygt tilføye: min stilling i PEA) hadde herrerne i Forsgrunn funnet det "nødvendig" å meddele politiet at jeg hadde gjort meg skyldig i grovt angiveri. Heldigvis lyktes det meg - til tross for at arkivet med mine forsvarsmidler var forsvunnet - å bevise at anklagen var helt ugrunnet, hvilket omsider også måtte innrømmes av alle myndigheter.

Jeg vet ikke hva man skal kalle en slik fremgangsmåte som direktør Strand benyttet seg av, og heller ikke hva man skal kalle den anmeldelse han sendte politiet .

Eller rettere sagt : jeg vet det.

De definitive beviser

Jeg må minne om at direktør Strand helt fra første stund opererte med to forskjellige beskyldninger mot meg. I anmeldelsen til Oslo Politi het det at jeg] "i brev til minister Whist har beskyldt formannen ~~formannen~~ i PEAs styre for å ha "sabotert PEAs virksomhet overfor Reichskommissar og departementet."

I anmeldelsen til politimesteren i Pelemark het det derimot, efterat ovenstående bruddstykke av en setning var sitert:

"Hva herr Christiansen sikter til har jeg ikke kjennskap til, men noen tid tidligere hadde jeg vært innkalt til Stortinget til en tysk major ... for å stå til rette for at reparasjonen av vår transformatorstasjon ... ikke hadde gått så raskt som tyskerne ønsket. Herunder ble det fremsatt en halvveis beskyldning om sabotasje ... Da jeg skulde inn til vedkommende tyske major kom direktør Christiansen ut av døren. Det er mulig at det er denne sak hr. Christiansen har forsøkt å ta opp igjen gjennom denne sin beskyldning mot meg." (Se hele anmeldelsen side ...)

Disse få linjene inneholder flere uriktige ~~anmeldelser~~ forsler enn man skulle tro det var mulig å presse inn på et så lite område.

Hr. Strand begynner med å si at han ikke har kjennskap til hva jeg har siktet til med ordet ~~sabotasje~~ "sabotere" i mitt PM. Men han hadde selv lest mitt PM og hadde selvfølgelig fullt kjennskap til at jeg hadde siktet til hans ~~skandale~~ ~~opptreden~~ opptreden under divergensen mellom SKK og PEA om prisen på rekvirert kraft.

Derefter bringer han en tysk major inn i bildet og får med en meget "fin" manøvre antydning at denne major er inspirert av meg til å fremsette en "halvveis beskyldning" om sabotasje ved reparasjon av en transformator. Og så sier han i neste øyeblikk at det er "mulig" at det er denne saken jeg har "forsøkt å ta opp igjen" ved å bruke ordet sabotere i mitt PM.

Til dette er bare å bemerke, ~~at~~ hva hr. Strand forlengst visste da han skrev sine to politianmeldelser, at vedkommende transformator ikke var nevnt med et eneste ord i mitt PM til Whist. Da å snakke om at det er "mulig" at jeg har villet "ta denne sak opp igjen," kan jeg ikke se som annet enn en mental kortslutning, hvis man skal kunne unngå å oppfatte den som et bevisst forsøk på å føre politiet bak lyset - en oppfatning man selvsagt bør

unngå å fremkalle i et parlamentarisk samfunn.

Men sikkert er det , at hadde hr. Strand under nøktern eftertanke trodd på sin egen beskyldning, ville han naturligvis ha sendt politiet hele mitt påklagede PM, ikke bare noen setninger av det.

Om transformatoren kan jeg forøvrig opplyse følgende:

Den tilhørte SKK og var anbrakt ved PEAs fabrikk for å omtransformere strømmen. Den ble skadet ved det allierte bombeangrep mot Herøya og Roligheten den 24. juli 1943. Vi var ikke ubetinget avhengige av transformatoren, og for oss var det ikke avgjørende om den ble reparert eller ei, men derimot var det selvfølgelig av interesse for SKK å få den i orden igjen, og det ble da også besørget av Kraftselskapet. At arbeidet tok sin tid, vesentlig på grunn av sementmangel, er en annen sak. Det foreligger en brevveksling mellom SKK og Reichskommissariat om reparasjonsarbeidet, og her vil man bare finne rent saklige bemerkninger uten noen antydning om at der ble vist sabotasje.

Major Schröder i Reichskommissariatet ~~ønsket~~ ba på denne tid om å få en samtale med meg. Jeg var ikke innkalt til noe bestemt tidspunkt , heller ikke til noe fellesmøte med majoren og hr. Strand. Jeg innfant meg i Stortinget og snakket med ham om PEAs fabrikasjon. Hverken hr. Strand eller transformatoren ble nevnt under samtalen. ~~Då~~ jeg kom ut igjen , traff jeg hr. Strand i korridoren, hilste på ham og gikk videre. Hvis transformatoren hadde vært emne for min samtale med majoren, ville jeg naturligvis ~~helt~~ snudd og blitt med hr. Strand tilbake til det tyske kontor.

Jeg har overhodet aldri talt med majoren om

den skadede transformator, og hadde som nevnt heller ingen grunn til det. Men en "halvveis" insinuasjon om at jeg allikevel hadde gjort det, og i ond hensikt, var formentlig vel egnet til å støtte direktør Strands bestrebelsers for å få meg fengslet i maidagene 1945. Og siden ~~er~~, når beskyldningene mot meg ikke lenger var så nødvendige, fordi min fengsling hadde funnet sted og gjort sin "nytte" for herrerne i Porsgrunn, var det jo uhyre enkelt å skyve det hele hen under at "påstand sto mot påstand", slik som direktøren så tillitsfullt fremhevet i sin samtale med ~~salgsjefen~~ Madame Lachenal og salgssjef Høst.

Ved et merkelig skjebnetreff skulle det imidlertid lykkes meg å oppnå det som direktør Strand neppe hadde drømt om, nemlig å bevise at det ikke gjaldt påstand mot påstand, men sannhet mot noe annet.

I februar 1950 fikk jeg tilfeldigvis brakt på det rane at major Schröder fremdeles var i live og bodde i Dorum i Wesermünde. ^{Her} Jeg sørget da straks for at det ble opptatt en edfestet forklaring av ham om forholdet. Den lyder i oversettelse:

Beediget erklæring nr. 29 i liste 1950

avgitt
i Bremerhaven den 14. mars 1950,
til meg undertegnede notarius
Dr. Friderich Wolfgang Hagedorn,
i Bremerhaven-Mitte, Bogenstrasse 5.

(forts. neste side)

Med denne erklæring, som dr.ing. Schröder senere gjentok og bekreftet overfor en norsk rett, kunne jeg altså etter fem år slå en definitiv pel gjennom direktør Strands beskyldninger mot meg.

Men skulle tro at en mann som gjør krav på almen aktelse, under slike forhold ville ha innrømmet at han hadde tatt feil ved sin mistanke mot meg og ved de politianmeldelser han hadde skrevet.

Noen slik innrømmelse er ikke kommet fra direktør Strand. Det gir også et bidrag til hans karakteristikk.